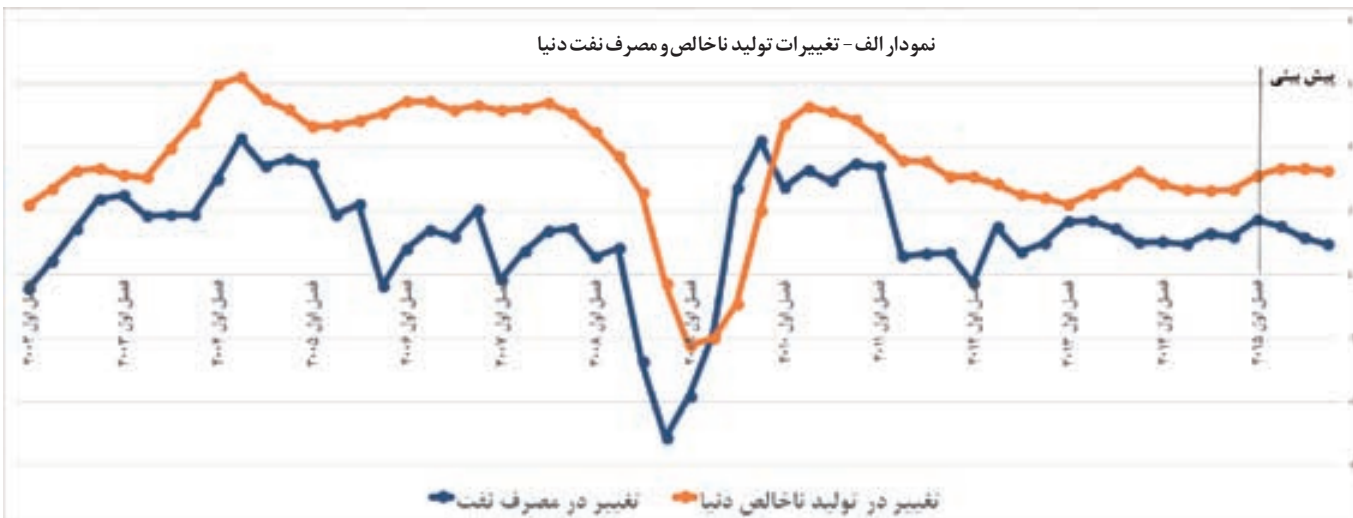

نمودار الف - تغییرات تولید ناخالص و مصرف نفت دنیا

ریسک سایر بازارها و نوسانات قیمتی آن بازارها، بر قیمت نفت تأثیر می‌گذارد. در این شرایط بدون این که اتفاق خاصی در بازار واقعی نفت افتاده باشد، به دلیل بورس بازی سفته‌بازان، قیمت نفت دستخوش تغییر می‌شود. این عامل را نیز تا اندازه‌ای می‌توانیم در کاهش های قیمت نفت تأثیرگذار بدانیم.

چرا نفت این همه ارزان شد؟

برای کسانی که در اقتصاد سرشته‌ای دارند، علت کاهش یک باره آن روشن است. از آن جا که نفت کالایی ضروری است، منحصری تقاضای آن بی‌کشش است. یعنی به خاطر این که مصرف کنندگان آن مجبور به خرید نفت هستند، نمی‌توانند بر سر قیمت آن چانه‌زنی کنند. این موضوعی است که مطالعات تجربی بسیاری در زمینه آن انجام شده است و تمام این مطالعات موبدبی کشش بودن تابع تقاضای عمودی بودن آن است. در این شرایط تغییر کوچکی در سمت عرضه یا اضافه عرضه اندک در بازار نفت سبب می‌شود قیمت نفت به شدت کاهش یابد. مثلاً این طور نیست که اگر شمارد بازار ۹۰ میلیون بشکه‌ای نفت خام ۹ میلیون بشکه یعنی ۱۰ درصد اضافه عرضه داشته باشید، قیمت نیز ۱۰ درصد پایین بیاید. بلکه تقاضای بی‌کشش این را به ما نشان می‌دهد که یک اضافه عرضه خیلی محدود می‌تواند قیمت‌ها را با شدت بسیار بیشتری سقوط بدهد. این دقیقاً اتفاقی است که در بازار نفت رخ داده است. چرا که اضافه عرضه کم‌تر از یک میلیون بشکه در روز (اضافه عرضه یک درصدی) باعث کاهش شدید (بالغ بر ۴۰ درصدی) در بازار نفت شد. شاید این خودتاییدی بر فرضیه بی‌کشش بودن تابع تقاضای نفت باشد.

در شرایطی که قیمت‌ها روز به روز کاهش می‌یافت، سبب شد که شیب کاهش قیمت به ناگاه تندتر شود. بررسی قیمت نفت نشان می‌دهد سرعت کاهش قیمت پس از سخنان البدی (وزیر نفت عربستان) افزایش یافته است. عربستان به مناسبت های مختلف و با استدلال حفظ سهم بازار به مشتریان مختلف خود تخفیف‌های منحصر به فردی می‌داد که سبب بغرنج‌تر شدن بازار نفت برای تولیدکنندگان شد.

بسیاری انگیزه عربستان را از این تخفیف‌ها سیاسی ارزیابی می‌کنند اما مقامات سعودی علت این تخفیف‌ها را حفظ سهم بازار و از میدان به در کردن نفت شیل آمریکا می‌دانند. در بخش بعدی به صورت مفصل به انگیزه‌ها و منافع و مضرات این تصمیم برای عربستان خواهیم پرداخت. اگر چه عوامل سیاسی به صورت کوتاه مدت می‌توانند بر بازار نفت موثر باشند اما در بلند مدت این عوامل عرضه و تقاضا هستند که تعیین کننده قیمت هستند.

سایر عوامل اثرگذار بر قیمت نفت

از عوامل بلند مدت بنیادین و عوامل سیاسی که بگذریم می‌توان به عوامل دیگری نظیر عوامل تکنیکی و فنی اشاره کرد که اثری کوتاه مدت دارند و می‌توانند عرضه و تقاضا را متاثر کنند. اما عامل دیگری که قصد داریم در این جامع‌رفی کنیم، سفته‌بازی کاغذی در بازار نفت است.

همان طور که در بخش قبلی اشاره کردیم، دلان یا سفته بازار نفت، در تعیین قیمت نفت تأثیرگذار هستند. از دهه ۱۹۷۰ که معاملات کاغذی در بازار نفت وارد شد تأثیر این بازارها این گونه است که به دلیل وابستگی به سایر بازارها،

صادرات نفت ایران را هم افزود که سبب افزایش عرضه نفت شد. از سوی دیگر عربستان که پس از افت تولید نفت ایران و لیبی تولید خود را افزایش داده بود، حاضر به کاهش تولید خود نشد. مجموعه این عوامل سبب شد که عرضه نفت به شدت افزایش یابد. افزایش عرضه نفت در روزهای کم تقاضای بازار، نتیجه‌ای جز کاهش قیمت را به همراه نخواهد داشت. مجموعه اتفاقات سمت عرضه و تقاضا سبب شد که بازار نفت از سال ۲۰۱۴ به بعد، با مازاد تقاضا مواجه شد. مازاد تقاضایی که برخلاف دوره‌های قبلی موقتی نبوده و در یک سال گذشته ادامه داشته است. جالب این جاست میزان اضافه تقاضا در برخی از ماه‌ها از یک میلیون بشکه در روز نیز تجاوز می‌کرد. نتیجه آن که، حتی اگر در بازار نفت، عربستانی وجود نداشت و آمریکا در پی توطئه علیه ایران و روسیه نبود، باز هم قیمت، کاهش می‌یافت. این اساسی‌ترین علت کاهش قیمت نفت در سال گذشته بود.

عربستان سوار بر موج، نه ایجاد کننده آن

البته نبود توازن بین عرضه و تقاضا همه ماجرا نیست و بدون شک، عوامل سیاسی نیز در کاهش قیمت نفت دخالت داشتند. با وجود این که عرضه و تقاضای نفت عوامل بنیادین شکل دهنده قیمت نفت هستند اما تحلیل‌های صرف مبتنی بر آن بسیار گمراه کننده خواهد بود.

در جریان کاهش قیمت نفت اتفاقاتی رخ داد که ظن سیاسی بودن کاهش قیمت نفت را تقویت می‌کرد؛ هر چند تکیه بر نقش عربستان به جای عوامل بنیادین بازار نفت اشتباه است. در تاریخ اول اکتبر ۲۰۱۴ عربستان اعلام کرد تخفیف‌های مناسبی به مشتریان آسیایی خود می‌دهد. این اقدام عربستان

استخراج نفت شیل در داکوتای شمالی (آمریکا) / عربستان و برخی کشورهای عضو ایک معتقدند برای جلوگیری از توسعه نفت شیل آمریکا باید قیمت نفت کاهش یابد. هزینه استخراج نفت شیل به مراتب بالاتر از نفت متعارف است.

